

Zdravotnické právo v ošetřovatelství

Mgr. et Mgr. Magdalena Jíchová

Obsah

- **I. Úvod**
- 1. Co je zdravotnické právo
- 2. Vývoj právní úpravy
- a) zákon č. 372/2011 Sb.
- b) zákon č. 373/2011 Sb.
- c) zákon č. 374/2011 Sb.
- d) Úmluva o biomedicíně a její obsah
- **II. Zákon č. 372/2011 Sb.**
- 1. Základní pojmy
- 2. Subjekty zdravotní služby
- 3. Zdravotní služby a zdravotní péče (druhy a formy)
- a) Oprávnění k poskytování zdravotní služby
- b) Odborný zástupce
- c) Překážky udělení oprávnění k poskytování zdravotních služeb
- d) Náležitosti žádosti o udělení oprávnění k poskytování zdravotních služeb
- e) Zánik oprávnění k poskytování zdravotnických služeb
- f) Odejmutí oprávnění k poskytování zdravotnických služeb
- g) Pozastavení a přerušení oprávnění

- 4. Postavení pacienta a jiných osob v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb
- a) Práva pacienta při poskytování zdravotních služeb (právo na informace, dříve vyslovené přání, utajený porod)
- b) Výjimky ze zásady souhlasu s poskytováním zdravotních služeb
- c) Omezení pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb
- d) Povinnosti pacienta při poskytování zdravotních služeb
- e) Práva a povinnosti zákonného zástupce pacienta
- 5. Zdravotní služby a zaopatření poskytovaná v dětských domovech pro děti do 3 let věku
- 6. Hospic
- 7. Postavení poskytovatelů zdravotní služby a zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotních služeb
- a) Práva a povinnosti poskytovatele
- b) Práva a povinnosti zdravotnických pracovníků
- 8. Zdravotnická dokumentace a Národní zdravotnický informační systém
- a) Registry NZIS
- 9. Nakládání s odejmutými částmi lidského těla, tělem zemřelého, postup při úmrtí a pitvy
- a) Postup při úmrtí osob
- b) Pitvy
- c) Ustanovení občanského zákoníku § 111 – nakládání s částmi lidského těla
- 10. Kontrolní činnost
- 11. Kraje
- 12. Fakultní nemocnice
- 13. Centra vysoce specializované péče

- **III. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách**
- 1. vymezení specifických zdravotních služeb
- a) Zdravotnické služby poskytované za zvláštních podmínek (asistovaná reprodukce, sterilizace, kastrace, změna pohlaví transsexuálních pacientů, psychochirurgické výkony, genetická vyšetření, odběry lidské krve a jejích složek, léčba krví nebo jejími složkami)
- b) Ověřování nových postupů použitím metody, která doposud nebyla v klinické praxi na živém člověku zavedena
- c) Posudková péče a lékařské posudky, pracovnělékařské služby, posuzování nemocí z povolání
- d) Lékařské ozáření a klinické audity
- e) Ochranné léčení

Zdravotnické právo

- **Soubor právních norem upravujících poskytování zdravotní péče v širším smyslu.**
- Zahrnuje čtyři oblasti: a) samotnou právní úpravu vztahu lékař–pacient a všech jeho aspektů (tzv. medicínské či lékařské právo);
- b) právo veřejného zdravotního pojištění včetně postavení zdravotních pojišťoven;
- c) tzv. farmaceutické právo, tedy právo léčivých přípravků, zdravotnických prostředků a ověřování nezavedených metod;
- d) oblast práva veřejného zdraví, resp. ochrana veřejného zdraví.
- Zahrnuje v sobě normy práva správního, trestního, občanského, pracovního, jakož i práva mezinárodního.

Vývoj právní úpravy

- Poskytování zdravotních služeb bylo upraveno nejprve zákonem **č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu**.
- Zákon vymezoval povinnosti státu, zdravotnických zařízení i uživatelů zdravotních služeb a stanovil zásady zdravotní péče.
- Vycházel ze společenského prostředí, kde zdravotní služby byly vesměs bezúplatné.
- Novelizován až po roce 1990, kdy bylo potřeba reagovat na nové společenské a ekonomické změny.
- Zrušen až v roce 2011 a nahrazen zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (vstoupil v účinnost 1.4.2012)

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

- Zákon č. **372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování** (zkráceně zákon o zdravotních službách).
- Obsahuje cca 129 § členěných do 15 částí, patří do oblasti veřejného práva (správního) – obsahuje kogentní právní normy, od kterých se nelze odchýlit, jsou absolutně závazné.
- Stanoví podmínky pro poskytování zdravotních služeb, druhy a formy zdravotní péče, práva a povinnosti pacientů a osob pacientům blízkým.
- Stanoví i povinnosti a práva poskytovatelů zdravotních služeb; upravuje postavení a práva i povinnosti zdravotnických pracovníků nad rámec pracovněprávních vztahů upravených zákoníkem práce.
- V souvislosti s tímto zákonem byly vydány ještě další dva zákony, a to: zákon č. **373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách** a zákon č. **374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě** → dohromady tvoří tyto zákony základní kostru právní úpravy v oblasti zdravotnictví v ČR

Zákon č. 373/2011, o specifických zdravotních službách

- upravuje zdravotní služby poskytované za zvláštních podmínek (zejména asistovanou reprodukci, sterilizaci, terapeutickou kastraci, testikulární pulpektomii, změnu pohlaví, psychochirurgické výkony, genetické vyšetření, odběry lidské krve a jejích složek atd.); ověřování nových postupů použitím metody, která nebyla dosud v klinické praxi na člověku zavedena; posudkovou péči a lékařské posudky, posuzování nemocí z povolání; lékařské ozáření a klinické audity; ochranné léčení.
- Je zákonem speciálním zákonem vůči zákonu č. 372/2011 Sb., jeho ustanovení mají přednost před obecnými ustanoveními obsaženými v zákoně č. 372/2011 Sb.

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě

- stanoví podmínky poskytování zdravotnické záchranné služby (vymezuje, které činnosti ZZS zahrnuje, stanoví dostupnost ZZS, definuje poskytovatele ZZS, oprávněné a povinnosti členů výjezdových skupin, stanoví působnost ministerstva a kraje v poskytování ZZS, přestupky FO a PO).

Úmluva o biomedicíně

- **Úmluva Rady Evropy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (Úmluva o biomedicíně)**
- Mezinárodní smlouva, jakási zdravotnicko-právní ústava, výchozí předpis medicínského práva.
- Obsahovala relativně průkopnická pravidla, zejména když u nás již 4 desetiletí platil zákon č. 20/1966 Sb., který stavěl na zcela jiných (někdy i odlišných) hodnotách.
- Přijata v Oviedu 4. dubna 1997, 22. června byla ratifikována a pro ČR **vstoupila v platnost 1. října 2001.**
- Do konce července 2000 ji podepsalo 29 států vč. ČR a dalších 6 ratifikovalo.
- Čl. 10 Ústavy ČR stanoví: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

- Pokud upravoval zákon č. 20/1966 Sb. nějakou věc odchylně od Úmluvy o biomedicíně nebo jakékoliv jiné mezinárodní smlouvy obdobné povahy (například zužoval rozsah práv zaručených Úmluvou, použila se Úmluva, nikoli zákon) → nutnost legislativní změny v oblasti vztahu poskytovatel zdravotních služeb – pacient, neboť dosavadní právní úprava reprezentovaná zejména uvedeným zákonem, nemohla do budoucna stačit.
- Úmluva se definitivně stala základním stavebním kamenem nové právní úpravy medicínského práva.
- Všechny právní předpisy, které byly přijímány po roce 2001 a zároveň alespoň částečně regulují vztah lékař–pacient, již vycházejí z katalogu základních práv obsažených v Úmluvě, což významně dopomohlo pozměnit tvář českého zdravotnického práva, i v evropském kontextu.

Obsah Úmluvy o biomedicině

- Zajistit všem **spravedlivý přístup ke zdravotní péči patřičné kvality**
- Jakýkoliv zákrok musí být proveden v souladu se zákonem a nejvyššími možnými dostupnými standardy (postup *de lege artis* = *zákonným způsobem, podle pravidel, tj. poskytovat zdravotní péči „v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy“*).
- **Právo na informovaný souhlas** (provedení jakéhokoliv zákroku je podmíněno souhlasem pacienta, který musí být řádně a předem informován o podstatě zákroku, jeho rizicích, důsledcích apod.) – nedostatečné poučení má na následek vadný souhlas a protiprávnost zákroku.
- **Právo znát informace o svém zdravotním stavu/právo nebýt takto informován** (zejména o diagnóze, prognóze zdravotního stavu)
- **Pravidlo dříve vysloveného přání**, dle kterého bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.

- **Omezení manipulace s lidským genomem** (např. není dovoleno použití postupů asistované reprodukce za účelem volby budoucího pohlaví dítěte).
- **Lidské tělo a jeho části nesmí být zdrojem finančního prospěchu.**
- **Výzkum na člověku** lze provádět pouze tehdy, když **neexistuje žádná alternativa srovnatelného účinku** s výzkumem na člověku, riziko nesmí být neúměrně vysoké vzhledem k možnému prospěchu z výzkumu.
- **Odběr orgánu a tkáně z žijících dárců pro účely transplantace** - lze podle Úmluvy provádět výhradně v zájmu léčebného přínosu pro příjemce, a pouze pokud není k dispozici žádný vhodný orgán či tkáň ze zemřelé osoby nebo jiná alternativní léčebná metoda srovnatelného účinku.
- Některé zásady zde obsažené jsou dále rozpracovávány v dodatkových protokolech (o zákazu klonování, o ochraně lidských embryí a plodů aj.).

Zákon č. 372/2011 Sb.

- Zákon upravuje:
- a) zdravotní služby a podmínky jejich poskytování a s tím spojený výkon státní správy
- b) druhy a formy zdravotní péče
- c) práva a povinnosti pacientů a osob pacientům blízkých, poskytovatelů zdravotních služeb, zdravotnických pracovníků, jiných odborných pracovníků a dalších osob v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb
- d) podmínky hodnocení kvality a bezpečí zdravotních služeb
- e) další činnosti související s poskytováním zdravotních služeb a zapracovává příslušné předpisy Evropské unie

Základní pojmy

- **Poskytovatel zdravotních služeb** = FO nebo PO, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle tohoto zákona; má právní subjektivitu a je nositelem práv a povinností vyplývajících z jeho funkce x **zdravotnické zařízení** = prostor věcně a technicky vybaven k poskytování zdravotnických služeb
- **Zdravotní služby:**
- **a) poskytování zdravotní péče** podle tohoto zákona zdravotnickými pracovníky, a dále činnosti vykonávané jinými odbornými pracovníky, jsou-li tyto činnosti vykonávány v přímé souvislosti s poskytováním zdravotní péče;
- **b) konzultační služby**, jejichž účelem je posouzení individuálního léčebného postupu, popřípadě navržení jeho změny nebo doplnění, a další konzultace podporující rozhodování pacienta ve věci poskytnutí zdravotních služeb;
- **c) nakládání s tělem zemřelého** v rozsahu stanoveném tímto zákonem, včetně převozu těla zemřelého na patologicko-anatomickou pitvu nebo zdravotní pitvu,

- **d) zdravotnická záchranná služba,**
- **1.** přeprava pacientů mezi poskytovateli nebo k poskytovateli a zpět do vlastního sociálního prostředí,
- **2.** rychlá přeprava zdrav. pracovníků k zabezpečení neodkladné péče u poskytovatele,
- **3.** přeprava osob vč. zemřelého pacienta související s prováděním transplantací, neodkladná přeprava tkání a buněk určených k použití u člověka, přeprava léčivých přípravků, krve a jejích složek a zdravotnických prostředků nezbytných pro poskytnutí neodkladné péče nebo přeprava dalšího biologického materiálu,
- **e) zdravotnická dopravní služba,**
- **f) přeprava pacientů neodkladné péče,** kterou se rozumí jejich přeprava mezi poskytovateli výhradně za podmínek soustavného poskytování neodkladné péče během přepravy,
- **g) zdravotní služby v rozsahu činnosti odběrových zařízení nebo tkáňových zařízení,**
- **h) zdravotní služby v rozsahu činnosti zařízení transfuzní služby nebo krevní banky,**
- **i) protialkoholní a protitoxikomanická záchytná služba.**

- Zdravotními službami se rovněž rozumí specifické zdravotní služby podle **zákona o specifických zdravotních službách**, zdravotní služby podle **zákona upravujícího transplantace nebo zákona upravujícího umělé přerušování těhotenství**.
- **Zdravotní péče:**
- **a) soubor činností a opatření prováděných u FO za účelem**
- **1.** předcházení, odhalení a odstranění nemoci, vady nebo zdravotního stavu,
- **2.** udržení, obnovení nebo zlepšení zdravotního a funkčního stavu,
- **3.** udržení a prodloužení života a zmírnění utrpení,
- **4.** pomoci při reprodukci a porodu,
- **5.** posuzování zdravotního stavu;
- **b) preventivní, diagnostické, léčebné, léčebně rehabilitační, ošetrovatelské nebo jiné zdravotní výkony prováděné zdravotnickými pracovníky za výše uvedeným účelem,**
- **c) odborné lékařské vyšetření podle zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**

Subjekty zdravotní služby

- **Pacient** = FO, které jsou poskytovány zdravotní služby (bez ohledu na to, zda je to osoba zdravá či nemocná).
- **Ošetřující zdravotnický pracovník** = zdravotnický pracovník, který navrhuje, koordinuje, poskytuje a vyhodnocuje individuální léčebný postup u konkrétního pacienta a koordinuje poskytování dalších potřebných zdravotních služeb.
- **Registrující poskytovatel** = poskytovatel ambulantní péče v oboru všeobecné praktické lékařství, praktické lékařství pro děti a dorost, zubní lékařství nebo gynekologie a porodnictví, který přijal pacienta do péče za účelem poskytnutí primární ambulantní péče (poskytují především preventivní péči).
- **Návštěvní služba** = poskytování zdravotní péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta (tím je domácí prostředí pacienta nebo jeho různé prostředí nahrazující, např. azylové domy, zařízení sociálních služeb, ústavy ochranné výchovy apod.).

Zdravotní služby a zdravotní péče (druhy a formy)

- Druhy zdravotní péče podle časové naléhavosti jejího poskytnutí jsou:
- a) neodkladná péče – jejím účelem je omezit vliv náhlých stavů, které bezprostředně mohou ohrozit život nebo vážně ohrozit zdraví pacienta; její poskytnutí nesmí být poskytovatelem odmítnuto;
- b) akutní péče - účelem je odvrácení nebo snížení rizika vážného zhoršení zdravotního stavu tak, aby byly včas zjištěny skutečnosti nutné pro stanovení nebo změnu individuálního léčebného postupu;
- c) nezbytná péče – péče, kterou z lékařského hlediska vyžaduje zdravotní stav pacienta, který je zahraničním pojištěncem, s přihlédnutím k povaze dávek a k délce pobytu na území ČR; v případě zahraničních pojištěnců z členského státu EU, Evropského hospodářského prostoru nebo Švýcarské konfederace musí být zdravotní péče poskytnuta v takovém rozsahu, aby zahraniční pojištěnec nemusel vycestovat do země pojištění dříve, než původně zamýšlel;
- d) plánovaná péče – jedná se o zdravotní péči, která není péčí uvedenou pod písm. a)-c)

- Druhy zdravotní péče podle účelu jejího poskytnutí jsou:
- a) preventivní péče – účelem je včasné vyhledání faktorů, které jsou v příčinné souvislosti se vznikem nemoci nebo zhoršením zdrav. stavu; spočívá v provádění opatření směřujících k odstranění nebo minimalizaci vlivu těchto faktorů a předcházení jejich vzniku;
- b) diagnostická péče = účelem je zjišťování zdravotního stavu pacienta a okolností, jež mají na zdravotní stav pacienta vliv, informací nutných ke zjištění nemoci, jejího stavu a závažnosti, dalších informací potřebných ke stanovení diagnózy, individuálního léčebného postupu a informací o účinku léčby;
- c) dispensární péče = účelem je aktivní a dlouhodobé sledování zdrav. stavu pacienta ohroženého nebo trpícího nemocí nebo zhoršením zdrav. stavu, u kterého lze podle vývoje nemoci důvodně předpokládat takovou změnu zdrav. stavu, jejíž včasné zjištění může zásadním způsobem ovlivnit další léčbu a vývoj nemoci;

- d) **léčebná péče** = účelem je příznivé ovlivnění zdrav. stavu na základě realizace individuálního léčebného postupu s cílem vyléčení nebo zmírnění důsledků nemoci a zabránění vzniku invalidity nebo nesoběstačnosti nebo zmírnění jejich rozsahu;
- e) **posudková péče** = účelem je zjištění, zda
- **1.** nebude stabilizovaný zdrav. stav pacienta negativně ovlivněn nároky, které na něho klade výkon práce, služby, povolání nebo jiných činností v konkrétních podmínkách, nebo
- **2.** zdravotní stav pacienta je v souladu s předpoklady nebo požadavky stanovenými pro výkon práce, služby, povolání, jiných činností nebo pro jiné účely;

- f) **léčebně rehabilitační péče** = účelem je maximální možné obnovení fyzických, poznávacích, řečových, smyslových a psychických funkcí pacienta cestou odstranění vzniklých funkčních poruch, popřípadě zpomalení nebo zastavení nemoci a stabilizace jeho zdrav. stavu; jsou-li při jejím poskytování využívány přírodní léčivé zdroje nebo klimatické podmínky příznivé k léčení podle lázeňského zákona, jde o **lázeňskou léčebně rehabilitační péči**;
- g) **ošetřovatelská péče** = účelem je udržení, podpora a navrácení zdraví, dále rozvoj, zachování nebo navrácení soběstačnosti; její součástí je péče o nevléčitelně nemocné, zmírňování jejich utrpení a zajištění klidného umírání a důstojné přirozené smrti;

- h) **paliativní péče** = účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí
- i) **lékárenská péče** a **klinickofarmaceutická péče** = účelem je zajišťování, příprava, úprava, uchovávání, kontrola a výdej léčiv a dále zajišťování, uchovávání, výdej a prodej zdravotnických prostředků podle zákona o zdravotnických prostředcích a potravin pro zvláštní lékařské účely; v rámci této péče je dále poskytováno poradenství, konzultační služby a další služby v oblasti prevence (měření cholesterolu, tlaku apod.)

Formy zdravotní péče

- a) **ambulantní** = nevyžaduje se hospitalizace pacienta ani jeho přijetí na lůžko do zdravotnického zařízení poskytovatele jednodenní péče,
- je poskytována jako **primární ambulantní péče**, jejímž účelem je poskytování preventivní, diagnostické, léčebné a posudkové péče a konzultací, dále koordinace a návaznost poskytovaných zdravotních služeb jinými poskytovateli; tuto zdravotní péči pacientovi poskytuje registrující poskytovatel, součástí je vždy návštěvní služba
- **specializovaná ambulantní péče**, která je poskytována v rámci jednotlivých oborů zdravotní péče a
- **stacionární péče**, jejímž účelem je poskytování zdravotní péče pacientům, jejichž zdravotní stav vyžaduje opakované denní poskytování ambulantní péče;
- b) **jednodenní** = při jejím poskytnutí se vyžaduje pobyt pacienta na lůžku po dobu kratší než 24 hodin, a to s ohledem na charakter a délku poskytovaných zdravotních výkonů; musí být zajištěna nepřetržitá dostupnost akutní lůžkové péče intenzivní;

- c) **lůžková** = nelze poskytnout ambulantně a pro její poskytnutí je nezbytná hospitalizace pacienta; musí být poskytována v rámci nepřetržitého provozu:
- **① akutní lůžková péče intenzivní** - poskytována pacientovi v případech náhlého selhávání nebo náhlého ohrožení základních životních funkcí,
- **② akutní lůžková péče standardní** - poskytována pacientovi
- **1.** s náhlým onemocněním nebo náhlým zhoršením chronické nemoci, které vážně ohrožují jeho zdraví, ale nevedou bezprostředně k selhávání životních funkcí, nebo
- **2.** za účelem provedení zdravotních výkonů, které nelze provést ambulantně
- v rámci akutní lůžkové péče je poskytována též včasná léčebná rehabilitace;

- ③ následná lůžková péče = poskytována pacientovi, u kterého byla stanovena základní diagnóza a došlo ke stabilizaci jeho zdravotního stavu a jeho zdrav. stav vyžaduje doléčení nebo poskytnutí zejména léčebně rehabilitační péče,
- ④ dlouhodobá lůžková péče = je poskytována pacientovi, jehož zdravotní stav nelze léčebnou péčí podstatně zlepšit a bez soustavného poskytování ošetrovatelské péče se zhoršuje
- d) zdravotní péče poskytovaná ve vlastním sociálním prostředí pacienta (patří sem návštěvní služba a domácí péče, kterou je ošetrovatelská péče, léčebně rehabilitační péče nebo paliativní péče).
- Ve vlastním sociálním prostředí pacienta lze kromě zdravotní péče poskytovat umělou plicní ventilaci a dialýzu.

Oprávnění k poskytování zdravotní služby

- Zákon upravuje obecné podmínky, tj. takové, které musí splňovat každý poskytovatel zdrav. služeb.
- V zásadě platí, že poskytovatel může poskytnout pouze zdrav. služby uvedené v oprávnění.
- Bez tohoto oprávnění je možné:
  - a) poskytovat odbornou první pomoc,
  - b) poskytovat zdrav. služby v zařízení sociálních služeb podle zákona o soc. službách,
  - c) zajistit převoz osoby, jejíž zdrav. stav to vyžaduje, ze zahraničí do ČR a naopak,
  - d) výjimky platí i pro poskytování zdravotních služeb osobami usazenými nebo se sídlem v jiném členském státě EU, Evropského hospodářského prostoru nebo Švýcarské konfederaci (§ 20).

- Zdravotní služby mohou být poskytovány pouze ve zdravotnických zařízeních v místech uvedených v oprávnění k poskytování zdravotních služeb (výjimkou je např. návštěvní služba, domácí péče, dopravní zdravotnická služba apod.)
- Poskytovatelem zdrav. služby může být jak FO, tak i PO.
- FO musí být způsobilá k samostatnému výkonu zdravotnického povolání, anebo musí ustanovit odborného zástupce s touto způsobilostí; musí být bezúhonní (tj. nebyli odsouzeni za úmyslný TČ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání alespoň 1 roku nebo za TČ spáchaný při poskytování zdravotních služeb, anebo se na něho hledí, jako by nebyl odsouzen)
- PO je vždy povinna ustanovit odborného zástupce s touto způsobilostí.

Odborný zástupce

- Odborným zástupcem může být jen FO, která je:
- **a)** způsobilá k samostatnému výkonu zdravotnického povolání a je členem České lékařské komory, České stomatologické komory nebo České lékárnické komory, jestliže členství v komoře je podmínkou pro výkon tohoto povolání,
- **b)** plně svéprávná,
- **c)** bezúhonná,
- **d)** držitelem povolení k pobytu na území České republiky, pokud má povinnost takové povolení mít.

- Odborný zástupce musí být v pracovněprávním nebo obdobném vztahu k poskytovateli; jeho úkolem je odborně řídit výkon zdravotních služeb, nenahrazuje však funkci zdravotnického pracovníka vykonávajícího dohled nad činností zdravotnických pracovníků bez způsobilosti k samostatnému výkonu zdravotnického povolání.
- Odborný zástupce musí být ustanoven pro obory zdravotní péče lékařů, pro obory zubních lékařů a pro obory farmaceutů.
- Jeden odborný zástupce může vykonávat tuto funkci nejvýše pro dva poskytovatele.

- FO se udělí oprávnění k poskytování zdravotních služeb na její písemnou žádost, jestliže
- **a)** dosáhla věku 18 let,
- **b)** je plně svéprávná,
- **c)** je bezúhonná,
- **d)** je držitelem povolení k pobytu na území ČR, pokud má povinnost takové povolení mít,
- **e)** je způsobilá k samostatnému výkonu zdravotnického povolání v oboru zdravotní péče, kterou bude poskytovat jako zdravotní službu a je členem komory, jestliže členství v komoře je podmínkou pro výkon tohoto povolání, nebo ustanovila odborného zástupce,
- **f)** je oprávněna užívat k poskytování zdravotních služeb zdravotnické zařízení, které splňuje požadavky na technické a věcné vybavení,
- **g)** jsou splněny požadavky na personální zabezpečení poskytovaných zdravotních služeb,
- **h)** Státní ústav pro kontrolu léčiv vydal souhlasné závazné stanovisko podle § 15 odst. 2, jde-li o poskytování lékárenské péče,
- **i)** orgán ochrany veřejného zdraví schválil provozní řád zdravotnického zařízení podle zákona o ochraně veřejného zdraví,
- **j)** Ministerstvo zdravotnictví vydalo souhlas s poskytováním lázeňské léčebně rehabilitační péče, jde-li o poskytování této péče,
- **k)** netrvá žádná z překážek pro udělení oprávnění uvedených v § 17 (viz dále).

- PO se udělí oprávnění k poskytování zdravotních služeb na její písemnou žádost, jestliže
- **a)** statutární orgán právnické osoby nebo jeho členové jsou bezúhonní,
- **b)** ustanovila odborného zástupce
- **c)** jsou splněny podmínky uvedené v odstavci 1 písm. f) až j) – stejné jako u FO
- **d)** netrvá žádná z překážek pro udělení oprávnění,
- **e)** byla zřízena krajem jako příspěvková organizace podle zákona o zdravotnické záchranné službě a je oprávněna využívat linku národního čísla tísňového volání 155, jde-li o poskytování zdravotnické záchranné služby.

Překážky udělení oprávnění k poskytování zdravotních služeb

- Oprávnění k poskytování zdravotních služeb nelze udělit
- **a)** FO, které byl uložen soudem nebo správním orgánem zákaz činnosti spočívající v poskytování zdravotních služeb, a to po dobu trvání tohoto zákazu,
- **b)** FO nebo PO, které bylo odňato oprávnění, a to po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o odnětí oprávnění,
- **c)** FO nebo PO po dobu 3 let od nabytí právní moci rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu proto, že majetek dlužníka nepostačuje k úhradě nákladů insolvenčního řízení nebo po dobu 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující pro uspokojení věřitelů,
- **d)** FO nebo PO, jestliže soud v insolvenčním řízení nařídil předběžné opatření, jímž tuto osobu omezil v nakládání s majetkovou podstatou a předběžný insolvenční správce nedal k úkonům této osoby souvisejícím se vznikem oprávnění písemný souhlas, nebo
- **e)** FO nebo PO v průběhu insolvenčního řízení, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, a insolvenční správce nedal k úkonům této osoby souvisejícím se vznikem oprávnění písemný souhlas.

Žádost o udělení oprávnění (náležitosti)

- Je-li žadatelem FO:
- **1.** jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné příjmení, státní občanství, adresu místa trvalého pobytu, datum a místo narození žadatele,
- **2.** identifikační číslo, bylo-li přiděleno,
- **3.** jméno, příjmení, rodné příjmení, státní občanství, adresu trvalého pobytu a datum a místo narození odborného zástupce, jestliže musí být ustanoven,
- **4.** formu zdravotní péče, obory zdravotní péče, popřípadě druh zdravotní péče nebo název zdravotní služby, a to pro každé místo poskytování zdravotních služeb,
- **5.** adresu místa/míst poskytování zdravotních služeb, v případě zdravotnické dopravní služby nebo přepravy pacientů neodkladné péče, adresu místa jednotlivých pracovišť a v případě poskytování domácí péče adresu místa kontaktního pracoviště,
- **6.** datum, k němuž žadatel hodlá zahájit poskytování zdravotních služeb,
- **7.** dobu, po kterou žadatel hodlá zdravotní služby poskytovat, pokud žádá o udělení oprávnění na dobu určitou.

- Je-li žadatelem právnická osoba
- **1.** obchodní firmu nebo název, adresu sídla,
- **2.** bude-li poskytování zdravotních služeb zajišťováno organizační složkou státu nebo organizační složkou územního samosprávného celku, tak její název, adresu sídla a identifikační číslo a název jejího zřizovatele,
- **3.** tytéž údaje uvedené u FO pod body 2-7.

Zánik oprávnění k poskytování zdravot. služeb

- Oprávnění k poskytování zdravotních služeb zaniká:
- **a)** smrtí poskytovatele (je-li jím FO),
- **b)** zánikem poskytovatele (je-li jím PO),
- **c)** výmazem organizační složky závodu právnické osoby se sídlem mimo území ČR z obchodního rejstříku,
- **d)** zrušením organizační složky státu nebo organizační složky územního samosprávného celku,
- **e)** uplynutím doby, pokud bylo oprávnění uděleno na dobu určitou,
- **f)** rozhodnutím příslušného správního orgánu o odejmutí oprávnění, nebo
- **g)** v dalších případech stanovených zákonem.

Odejmutí oprávnění

- Příslušný správní orgán **odejme** oprávnění, jestliže:
  - **a)** poskytovatel přestal splňovat některou ze zákonných podmínek,
  - **b)** nastala překážka v poskytování zdravotních služeb nebo
  - **c)** poskytovatel o to požádal.
- Správní orgán **může odejmout** oprávnění, jestliže:
  - **a)** poskytovatel poskytoval zdravotní služby pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky,
  - **b)** poskytovatel opakovaně poskytoval zdravotní služby prostřednictvím osoby, která byla pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, a neučinil nápravná opatření,
  - **c)** poskytovatel poskytoval zdravotní služby prostřednictvím osoby, která není způsobilá k výkonu zdravotnického povolání,
  - **d)** poskytovatel závažným způsobem nebo opakovaně porušil povinnosti vyplývající pro něj ze zákona o veřejném zdravotním pojištění,
  - **e)** poskytovatel opakovaně požadoval od pacientů úhradu za zdravotní služby v rozporu se zákonem o veřejném zdravotním pojištění, nebo
  - **f)** zdravotní služby neposkytoval po dobu delší než 1 rok.

Pozastavení a přerušování oprávnění

- **Pozastavení** poskytování zdravotních služeb lze maximálně na dobu 1 roku.
- Rozhodnutí o změně, odnětí nebo o pozastavení oprávnění zašle správní orgán příslušným orgánům státní správy (finanční úřad, okresní správa sociálního zabezpečení apod.) a zdravotním pojišťovnám.
- **Přerušování poskytování zdravotních služeb** - lze přerušit nejdéle na dobu 1 roku (přerušením se rozumí neposkytování zdravotních služeb nepřetržitě po dobu delší než 1 měsíc).
- Poskytovatel je povinen přerušování poskytování zdravotních služeb písemně oznámit nejpozději 60 dnů před dnem, k němuž hodlá poskytování zdravotních služeb přerušit.
- Pokud si pacient v době přerušování poskytování zdravotní služby poskytovatelem zvolí jiného poskytovatele, pak musí zajistit předání zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi nebo výpis z této zdravotnické dokumentace novému poskytovateli.
- Další přerušování poskytování zdravotních služeb zákon umožňuje až po 5 letech, aby se zabránilo zneužívání možnosti přerušování.

Postavení pacienta a jiných osob v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb

- Do nabytí účinnosti zákona č. 372 byla práva pacienta upravena částečně obecně závaznými právními předpisy (zejména Úmluvou o biomedicíně a zákonem č. 20/1966 Sb.) a částečně etickými kodexy s menší či větší mírou závaznosti.
- Zákon 372 přinesl v této oblasti velkou změnu – obsahuje v podstatě ucelený výčet patientských práv (jde o minimum, které je třeba respektovat, speciální předpisy ochranu pacientů mohou ještě zpřísnovat).
- Dřívější paternalistický přístup zdravotníků k pacientovi je tedy překonán, pacient má být vnímán jako rovnoprávný partner.

Práva pacienta (§ 28)

- Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li zákon jinak.
- Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni.
- Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo:
- **a)** na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb,
- **b)** zvolit si poskytovatele (to ale neplatí v případě zdravotnické záchranné služby, pracovnílékařské služby a dále u osob ve výkonu trestu odnětí svobody, u vojáků v činné službě apod.) oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, které odpovídají zdravotním potřebám pacienta, a zdravotnické zařízení,
- **c)** vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby; to neplatí, jde-li o poskytování neodkladné péče nebo o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,
- **d)** být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení lůžkové nebo jednodenní péče,

- **e)** na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, je-li nezletilou osobou, nepřetržitou přítomnost opatrovníka, je-li osobou, jejíž svéprávnost je omezena, přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem,
- **f)** být předem informován o ceně nehrazených poskytovaných zdravotních služeb,
- **g)** znát jméno a příjmení zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb,
- **h)** odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka,
- **i)** přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče, a to s ohledem na svůj zdravotní stav a v souladu s vnitřním řádem,
- **j)** přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností registrovaných v ČR v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, a s ohledem na svůj zdravotní stav,
- **k)** na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb („právo na příjemné prostředí“).

- Zákon č. 372 dále stanoví povinnost respektovat při poskytování zdravotních služeb potřeby zdravotně postižených (smyslově či tělesně) pacientů tak, aby byl zajištěn jejich pocit bezpečí a zároveň nebyla porušována práva ostatních pacientů (např. přítomnost vodícího psa, tlumočnicka do cizího jazyka kromě slovenštiny apod.).

Právo na informace (též informovaný souhlas, z angl. informed consent)

- V posledních sto letech toto právo pacienta stále posiluje.
- Nejde jen o informace o zdravotním stavu, ale i o prognóze, plánovaných výkonech, jejich rizicích a možných důsledcích, vhodnosti léčby pro pacienta, omezeních a doporučeních ve způsobu života s ohledem na zdravot. stav apod. a na základě sdělených informací má pacient právo rozhodnout se, zda a jakou léčbu podstoupí.
- Zahrnuje i právo neznat svůj zdravotní stav, pokud si to pacient nepřeje (takové přání se zaznamená do zdravotnické dokumentace s podpisem pacienta a zdravotnického pracovníka).
- Zákon zároveň stanoví omezení těchto dvou práv (právo znát a právo neznat svůj zdravotní stav) v případě, kdy je v zájmu pacienta nesděliti mu určité skutečnosti (např. kdy lze důvodně přepokládat, že podání takové informace může pacientovi způsobit závažnou újmu na zdraví), popř. kdy je třeba tyto skutečnosti mu sděliti, i když si výslovně přál nebýt informován (např. když zdravotní stav pacienta představuje riziko pro jeho okolí).
- Pacient má právo určit osoby, které mohou být o jeho zdravotním stavu informovány a které mohou nahlížeti do jeho zdravotnické dokumentace.

- Jde-li o nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům, má právo na informace o jeho zdravotním stavu zákonný zástupce.
- Nikdo nesmí být nucen podstoupit jakýkoliv zákrok v oblasti zdravotní péče, aniž by k tomu dal souhlas, ten musí být:
  - a) **svobodný** – bez jakéhokoliv nátlaku
  - b) **informovaný** – na základě kvalifikované informace.
- Souhlas musí být písemný, pokud tak stanoví právní předpis (např. transplantáční zákon, zákon o specifických zdravotních službách) nebo si poskytovatel takovou formu souhlasu vyžádá.
- V některých situacích však souhlas pacienta nelze vyžadovat, např. nemůže-li svůj souhlas vyslovit nebo je-li poskytnutí souhlasu ve veřejném zájmu.
- U nezletilých pacientů / zbavených způsobilosti k právním úkonům se zdravotní služby poskytují se souhlasem zákonného zástupce.

Dříve vyslovené přání

- Spolu s nabytím účinnosti Úmluvy o biomedicíně byl do českého právního řádu uveden institut dříve vysloveného přání.
- Jedná se o situaci, kdy pacient předem dal nebo nedal souhlas s poskytováním zdravotních služeb pro případ, že by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém by nebyl schopen svůj souhlas či nesouhlas vyslovit (typicky pokyn „neresuscitovat“).
- Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu, musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta.
- Původně platilo na pět let, Ústavní soud ale tento limit zrušil s tím, že jde o omezování autonomie pacienta.
- Dříve vyslovené přání nelze uplatnit u nezletilých pacientů a u pacientů s omezenou svéprávností.

Utajený porod

- Zákon umožňuje ženě porodit dítě s utajením jejich identifikačních údajů, a to na základě její písemné žádosti, součástí žádosti je prohlášení ženy, že nehodlá o dítě pečovat (nejde-li o ženu, jejímuž manželovi svědčí domněnka otcovství ve smyslu zákona o rodině).
- Anonymita ženy se nezachovává v případech postupů, které jsou potřebné k zajištění úhrady zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění.

Výjimky ze zásady souhlasu s poskytováním zdravotních služeb

- Pacienta lze bez souhlasu hospitalizovat, jestliže:
  - **1.** mu bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče,
  - **2.** je mu nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví,
  - **3.** je mu soudem nařízeno vyšetření zdravotního stavu,
  - **4.** ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo
  - **5.** jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.
- Nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností lze bez souhlasu zákonného zástupce nebo opatrovníka hospitalizovat též v případě, jde-li o podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání.

Omezení volného pohybu pacienta

- K omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb lze použít
- **a)** úchop pacienta zdravotnickými pracovníky,
- **b)** omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo kurty,
- **c)** umístění pacienta v síťovém lůžku; to neplatí v případě poskytování záchytné služby,
- **d)** umístění pacienta v místnosti určené k bezpečnému pohybu,
- **e)** ochranný kabátek nebo vestu zamezující pohybu horních končetin pacienta,
- **f)** psychofarmaka vhodné k omezení volného pohybu pacienta nebo
- **g)** kombinaci prostředků uvedených v písmenech a) až f).
- Omezovací prostředky lze použít pouze tehdy, je-li účelem jejich použití odvrácení bezprostředního ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob, a to pouze po dobu, po kterou trvají důvody jejich použití.
- Každé použití omezovacího prostředku, včetně důvodu jeho použití se zaznamenává do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi.

Povinnosti pacienta při poskytování zdravotních služeb (§ 41)

- Pacient je při poskytování zdravotních služeb povinen:
- **a)** dodržovat navržený individuální léčebný postup, pokud s poskytováním zdravotních služeb vyslovil souhlas,
- **b)** řídit se vnitřním řádem,
- **c)** uhradit poskytovateli cenu poskytnutých zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění,
- **d)** pravdivě informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu, včetně informací o infekčních nemocech, o zdravotních službách poskytovaných jinými poskytovateli, o užívání léčivých přípravků, včetně užívání návykových látek, a dalších skutečnostech podstatných pro poskytování zdravotních služeb,
- **e)** nepožívat během hospitalizace alkohol nebo jiné návykové látky a podrobit se na základě rozhodnutí ošetřujícího lékaře v odůvodněných případech vyšetřením za účelem prokázání, zda je nebo není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.

Práva a povinnosti zákonného zástupce pacienta

- Za zákonného zástupce (ZZ) se považuje:
- a) **rodič** – v případě nezletilého pacienta
- b) **opatrovník** – v případě pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům.
- ZZ náleží např. právo na informace o zdravotním stavu pacienta, právo vyslovit souhlas/nesouhlas s poskytnutím zdravotní služby pacientovi, právo vyslovit souhlas/nesouhlas s hospitalizací pacienta apod.
- ZZ má i některé povinnosti, které zákon ukládá pacientovi, např. dodržovat léčebný postup, pravdivě informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním zdravotním stavu pacienta, povinnost prokázat svoji totožnost v případě, kdy o to zdrav. pracovník požádá aj.

Zdravotní služby a zaopatření poskytovaná v dětských domovech pro děti do 3 let věku

- Pro děti do 3 let, které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, jsou poskytovány vedle zaopatření i zdravotní služby.
- Zaopatřování = stravování, ošacení, ubytování a výchovná činnost
- Jedná se tedy o služby nehrazené z prostředků veřejného zdravotního pojištění.
- Osoby povinné výživou jsou povinny přispívat poskytovateli na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku.

Hospic

- = poskytovatel, který poskytuje zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu nebo ve vlastním sociálním prostředí pacienta.
- Zpravidla poskytuje pacientům a jejich blízkým i další navazující služby podle jiných právních předpisů.

Postavení poskytovatelů zdravotní služby a zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotních služeb (ZS)

- **Práva a povinnosti poskytovatele**
- Povinnost poskytovat zdravotní služby na náležitě odborné úrovni, vytvořit podmínky a opatření k zajištění uplatňování práv a povinností pacientů a dalších oprávněných osob, zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků při poskytování zdravotních služeb.
- Povinnosti poskytovatelů ZS jsou koncipovány tak, aby navazovaly na práva pacientů.
- Mezi nejdůležitější patří:

- **a)** informovat pacienta o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění, a to před jejich poskytnutím, a vystavit účet za uhrazené zdravotní služby;
- **b)** zpracovat seznam cen poskytovaných zdravotních služeb nehrazených a částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a zpřístupnit ho pacientům;
- **c)** vymežit provozní a ordinační dobu a údaj o ní umístit tak, aby tato informace byla přístupná pacientům,
- **d)** opatřit zdravotnické zařízení viditelným označením (obchodní firma, název nebo jméno, jména a příjmení poskytovatele a IČO, bylo-li přiděleno),
- **e)** v době nepřítomnosti zpřístupnit pacientům informaci o poskytnutí neodkladné péče jiným poskytovatelem v rámci jeho ordinační doby,
- **f)** předat zprávu o poskytnutých zdravotních službách registrujícímu poskytovateli (tj. praktickému lékaři), výjimku mají stomatologové a gynekologové,
- **g)** předat jiným poskytovatelům zdravotních služeb nebo poskytovatelům sociálních služeb potřebné informace o zdravotním stavu pacienta nezbytné k zajištění návaznosti dalších zdravotních a sociálních služeb poskytovaných pacientovi,
- **h)** zpracovat seznam zdravotních služeb, k jejichž poskytnutí je vyžadován písemný souhlas; to neplatí pro poskytovatele zdravotnické záchranné služby, zdravotnické dopravní služby, přepravy pacientů neodkladné péče, záchranné služby a lékárenské péče,
- **i)** informovat pacienta o tom, že se na poskytování zdravotních služeb mohou podílet osoby získávající způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka
- **j)** přijmout pacienta k izolaci, karanténě či ochrannému léčení nařízenému soudem.

- Poskytovatel je povinen zajistit
- **a)** aby byl pacient seznámen se svými právy a povinnostmi při poskytování zdravotních služeb a vnitřním řádem;
- **b)** sestavení, koordinaci a realizaci individuálního léčebného postupu a komplexnost, návaznost a koordinovanost poskytovaných zdravotních služeb,
- **c)** aby byl pacient informován o dalších zdravotních službách a dalších možných sociálních službách, které mohou zlepšit jeho zdravotní stav, zejména o možnostech sociální, pracovní a pedagogické rehabilitace,
- **d)** aby jinému poskytovateli nebo jinému zdravotnickému pracovníkovi, od nichž si pacient vyžádal konzultační služby, byly zpřístupněny informace vedené o zdravotním stavu pacienta ve zdravotnické dokumentaci;
- **e)** na výzvu poskytovatele zdravotnické záchranné služby bezodkladně spolupráci při poskytování zdravotních služeb při mimořádných událostech, hromadných nehodách nebo otravách, průmyslových haváriích nebo přírodních katastrofách, včetně zajištění bezprostředně navazující lůžkové péče;
- **f)** na výzvu nebo na základě opatření nařízeného příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví bezodkladně účast zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotních služeb při epidemiích nebo při nebezpečí jejich vzniku;
- **g)** aby zdravotní služby byly osobám ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence poskytovány za přítomnosti příslušníka Vězeňské služby, a to pouze na dohled, mimo jeho doslech, s výjimkou případů ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka nebo majetku, kdy je příslušník oprávněn být přítomen výkonu zdravotní služby též na doslech.

Povinnosti poskytovatele jednodenní nebo lůžkové péče

- **a) zajistit hospitalizaci**
- 1. nezletilých pacientů odděleně od dospělých pacientů
- 2. žen odděleně od mužů v samostatných pokojích,
- a to s výjimkou poskytování akutní lůžkové péče intenzivní,
- **b) umožnit pobyt ZZ nebo opatrovníka společně s hospitalizovaným nezletilým pacientem** nebo pacientem s omezenou svéprávností, pokud to umožňuje vybavení zdravotnického zařízení,
- **c) včas informovat ZZ pacienta o propuštění z jednodenní nebo lůžkové péče,**
- **d) zpracovat traumatologický plán,** v němž upraví soubor opatření, která se uplatňují při hromadných neštěstích, a nejméně jednou za 2 roky ho aktualizovat; jedno vyhotovení plánu předat příslušnému správnímu orgánu do 30 dnů ode dne jeho zpracování nebo aktualizace
- **e) návrh traumatologického plánu a návrh jeho aktualizace projednat s příslušným správním orgánem,**
- **f) pacienta vybavit při propuštění léčivými přípravky a zdravotnickými prostředky na 3 dny** nebo v odůvodněných případech i na další nezbytně nutnou dobu.

- Pokud není pacient vzhledem ke svému zdravotnímu stavu schopen obejít se bez pomoci další osoby, může být propuštěn z jednodenní nebo lůžkové péče až po předchozím včasném vyrozumění osoby, která tuto péči zajistí.
- Má-li být propuštěn pacient, u něhož není zajištěna další péče, poskytovatel o tom včas informuje příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, má-li pacient trvalý pobyt na území hlavního města Prahy, informuje Magistrát hlavního města Prahy; obdobně postupuje u nezletilých pacientů se závažnou sociální problematikou v rodině.

- Zákon č. 372 zajišťuje pacientům **právo volby poskytovatele zdravotních služeb**
- Poskytovatel, kterého si pacient zvolil, však může převzetí pacienta do péče odmítnout, pokud:
- **a)** by přijetím pacienta bylo překročeno únosné pracovní zatížení nebo jeho přijetí brání provozní důvody, personální zabezpečení nebo technické a věcné vybavení zdravotnického zařízení,
- **b)** by vzdálenost místa pobytu pacienta neumožňovala výkon návštěvních služeb,
- **c)** není pojištěncem zdravotní pojišťovny, se kterou má poskytovatel uzavřenu smlouvu podle zákona o veřejném zdravotním pojištění; to se nevztahuje na pojištěnce z jiných států Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru, Švýcarské konfederace, či ze států, se kterými má Česká republika uzavřenu smlouvu o sociálním zabezpečení, zahrnující ve věcném rozsahu nároky na zdravotní péči.

- Poskytovatel může ukončit péči o pacienta v případě, že
- **a)** prokazatelně předá pacienta s jeho souhlasem do péče jiného poskytovatele,
- **b)** pomínou důvody pro poskytování zdravotních služeb,
- **c)** pacient vysloví nesouhlas s poskytováním veškerých zdravotních služeb,
- **d)** pacient závažným způsobem omezuje práva ostatních pacientů, úmyslně a soustavně nedodrží navržený individuální léčebný postup, pokud s poskytováním zdravotních služeb vyslovil souhlas, nebo se neřídí vnitřním řádem a jeho chování není způsobeno zdravotním stavem,
- **e)** přestal poskytovat součinnost nezbytnou pro další poskytování zdravotních služeb;
- Ukončením péče nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení života nebo vážnému poškození zdraví pacienta.

- Poskytovatel nesmí odmítnout přijetí pacienta do péče nebo ukončit péči o něj, jde-li o pacienta, kterému je třeba poskytnout neodkladnou péči, jde-li o porod nebo jde o zdravotní služby, které jsou nezbytné z hlediska ochrany veřejného zdraví nebo ochrany zdraví při práci, dále jde-li o krizové situace nebo výkon ochranného léčení nařízeného soudem.
- Odmítnutí pacienta či ukončení péče o něj musí být uvedeno v písemné zprávě, kterou je povinen poskytovatel pacientovi vydat.

- Poskytovatel má povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb.
- **Dále má povinnost:**
- z důvodu kvality a bezpečí poskytovaných služeb zavést interní systém hodnocení kvality a bezpečí a pravidelně sledovat spokojenost pacientů s poskytovanými službami;
- uzavřít s komerční pojišťovnou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, neboť poskytování zdr. služeb je spojeno s rizikem způsobení škody na zdraví pacienta, ať už lidským pochybením či v důsledku okolností, které mají původ v povaze používaných přístrojů → za takovou škodu odpovídá poskytovatel **objektivně, tj. bez ohledu na zavinění.**
- Za poskytování zdravotních služeb a za naplnění zákonných práv pacientů je odpovědný poskytovatel, a to bez ohledu na to, zda zdravotní péči poskytuje osobně nebo prostřednictvím svých zaměstnanců – tím však není dotčena osobní odpovědnost zaměstnanců poskytovatele vč. trestní odpovědnosti.

Práva a povinnosti zdravotnických pracovníků

- Prvotní a základní povinností zdravot. pracovníků je postupovat tzv. **lege artis**.
- Článek 4 Úmluvy o biomedicíně stanoví, že jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví je nutno provádět v souladu s profesními povinnostmi a standardy; výkon činnosti zdravotníka nesmí být výrazem jeho libovůle, ale musejí být respektovány standardy výkonu povolání.
- I zákon č. 372 stanoví jako povinnost zdravot. pracovníka poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost podle jiných právních předpisů, v rozsahu odpovídajícím jeho způsobilosti, zdravotnímu stavu pacienta, na náležitě odborné úrovni a řídít se etickými principy.

- Další povinností zdravot. pracovníka je poskytovat neprodleně odbornou první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví a není-li pomoc včas dosažitelná obvyklým způsobem, a zajistit mu podle potřeby poskytnutí zdravotních služeb (neposkytnutí první pomoci může být TČ).
- Povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb – tím však nejsou dotčeny povinnosti zdravot. pracovníků či jiných osob oznamovat určité skutečnosti podle jiných právních předpisů (např. pro potřeby trestního řízení apod.).

- Zdravotnický pracovník má právo
- **a)** získat od pacienta informace o tom, že pacient, kterému má poskytovat zdravotní služby, je nosičem infekční nemoci podle zákona o ochraně veřejného zdraví, a o dalších závažných skutečnostech týkajících se pacientova zdravotního stavu,
- **b)** neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví.
- Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání; o této skutečnosti je povinen ihned informovat poskytovatele, který zajistí pacientovi jiného zdravotnického pracovníka.

Zdravotnická dokumentace a Národní zdravotnický informační systém

- Zdravotnická dokumentace může být vedena v listinné nebo elektronické podobě nebo v kombinaci obou těchto podob.
- Musí být vedena průkazně, pravdivě, čitelně a musí být průběžně doplňována. Zápisy se provádějí bez zbytečného odkladu. Jde-li o poskytování akutní lůžkové péče, zápis o aktuálním zdravotním stavu pacienta se provádí nejméně jednou denně.
- Každý zápis ve zdravotnické dokumentaci vedené v listinné podobě musí být opatřen datem provedení zápisu a podpisem pracovníka, který ho provedl a otiskem razítka s jmenovkou nebo čitelným podpisem.
- Zápis ve ZD vedené v elektronické podobě musí být opatřen tzv. identifikátorem záznamu; samotný zápis obsahuje nezměnitelné, nezpochybnitelné a ověřitelné údaje, kterými jsou datum provedení zápisu a identifikační údaje zdravotnického pracovníka, který zápis provedl.
- Opravy zápisů ve zdravotnické dokumentaci se provádí novým zápisem, ten se opatří uvedením data opravy a dalšími náležitostmi, přičemž původní zápis musí zůstat čitelný.

- **Zdravotnická dokumentace obsahuje:**
- **a)** identifikační údaje pacienta, tj. jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo, je-li přiděleno, číslo pojištěnce veřejného zdravotního pojištění, není-li tímto číslem rodné číslo pacienta, adresu místa trvalého pobytu na území ČR, jde-li o cizince místo hlášeného pobytu na území ČR a v případě osoby bez trvalého pobytu na území České republiky adresu bydliště mimo území ČR,
- **b)** pohlaví pacienta,
- **c)** identifikační údaje poskytovatele, tj. jméno, příjmení poskytovatele a adresu místa poskytování zdravotních služeb v případě fyzické osoby, obchodní firmu nebo název poskytovatele, adresu sídla nebo adresu místa podnikání v případě právnické osoby, identifikační číslo, bylo-li přiděleno, název oddělení nebo obdobné části, je-li zdravotnické zařízení takto členěno,
- **d)** informace o zdravotním stavu pacienta, o průběhu a výsledku poskytovaných zdravotních služeb a o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem,
- **e)** údaje zjištěné z rodinné, osobní a pracovní anamnézy pacienta, a je-li to důvodné, též údaje ze sociální anamnézy,
- **f)** údaje vztahující se k úmrtí pacienta,
- **g)** další údaje podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů upravujících zdravotní služby nebo poskytování zdravotní péče.

- Zvláštní podmínky stanoví zákon č. 372 pro vedení ZD v případě **utajeného porodu**. V takovém případě se odděleně od ZD vede jméno a příjmení ženy, které jsou poskytovány zdravotnické služby v souvislosti s těhotenstvím a utajeným porodem, dále písemná žádost ženy o utajení porodu, datum narození ženy a datum porodu. Po ukončení hospitalizace ženy rodičí v utajení se ZD vloží do vhodného obalu, který se zapečetí a označí bezpečnostním kódem, který bude též předán pacientce. Otevření takové dokumentace je možné jen na základě rozhodnutí soudu a dále požádá-li o to žena, která rodila v utajení. Je-li ZD vedena v elektronické podobě, převede se tato do listinné podoby a nakládá se s ní jak je uvedeno výše. Přitom se odstraní elektronická podoba dokumentace z inf. systému.

- Součástí ZD jsou i informace o zemřelém pacientovi, do ZD se vkládá i pitevní protokol, byl-li pořízen.
- V případě nenarozených plodů se vedou údaje o nich ve ZD matky.
- ZD obsahuje také klasifikaci pacienta, jehož zdravotní stav vykazuje určitý stupeň omezení či znemožnění některých fyzických, psychických nebo sociálních funkcí dlouhodobého nebo trvalého charakteru podle Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MFK).
- Zákon upravuje i situace zabezpečení zdravotnické dokumentace a nakládání s ní v případě zániku poskytovatele zdravotnických služeb z důvodu jeho smrti či zániku (v závislosti na tom, zda je PO nebo FO) či v případě ukončení či zániku oprávnění poskytovatele k poskytování zdravotních služeb → v případech, kdy ji nezajistí původní poskytovatel, převezme ji příslušný správní orgán a ten zajistí její předání novému poskytovateli v závislosti na volbě nového poskytovatele pacientem.
- Nahlížení do ZD je umožněno: pacientům, o nichž se ZD vede, jejich ZZ nebo opatrovníkům, osobám určeným pacientem, osobám blízkým zemřelému pacientovi.
- Zákon dále vymezuje, kdo může nahlížet do ZD pacienta bez jeho souhlasu, ale jen v nezbytném rozsahu a jestliže je to v zájmu pacienta nebo jestliže je to potřebné pro účely vyplývající z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů.

Národní zdravotnický informační systém

- = **celostátní informační systém veřejné správy**
- Slouží k dlouhodobému sběru a zpracování informací významných z hlediska sledování zdravotního stavu obyvatelstva, ale i jednotlivých pacientů, sledování incidence závažných onemocnění, informací o poskytovatelích zdravotních služeb a i informací pro potřeby vědy, výzkumu a státní statistiky a zároveň k hodnocení účelnosti diagnostických a léčebných postupů.
- Správcem je Ministerstvo zdravotnictví (Ústav zdravotnických informací a statistiky –ÚZIS)
- Zákon č. 372 taxativně stanoví, které údaje jsou do NZIS o pacientech předávány, a to i bez jejich souhlasu, avšak sběr a zpracování informací podléhá zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Registry NZIS

- 1. Národní onkologický registr
- 2. Národní registr (NR) hospitalizovaných
- 3. NR reprodukčního zdraví
- 4. NR kardiovaskulárních operací a intervencí
- 5. NR kloubních náhrad
- 6. NR nemocí z povolání
- 7. NR léčby uživatelů drog
- 8. NR úrazů
- 9. NR osob trvale vyloučených z dárcovství krve
- 10. NR pitev a toxikologických vyšetření prováděných na oddělení soudního lékařství
- 11. Národní diabetologický registr
- 12. NR intenzivní péče

- V registrech jsou zpracovávány údaje potřebné pro identifikaci pacienta; sociodemografické údaje (věk, pohlaví, zaměstnání) ovlivňující zdravotní stav pacienta, osobní a rodinná anamnéza pacienta a dále specifické informace dle jednotlivých registrů, např. v NR léčby uživatelů drog se uvádí vyšetření na HIV a další infekce (virové hepatitidy) a jejich výsledky, specifické informace o substituční léčbě; v NR reprodukčního zdraví se uvádí údaje o neplodném páru, porodech, samovolných potratech, interrupcích, metodách asistované reprodukce, vrozených a vývojových vadách plodů aj.
- Údaje jsou v registrech anonymizovány po uplynutí 5, výjimečně 25 let od úmrtí pacienta (v případě Národního onkolog. registru a NR hospitalizovaných).

Nakládání s odejmutými částmi lidského těla, tělem zemřelého, postup při úmrtí a pitvy

- Nakládání s částmi lidského těla, s tělem zemřelého, úkony na těle zemřelého a pitvy vychází z dosavadní právní úpravy dle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu a dále z právní úpravy dalších zdravotnických zákonů (např. transplantační zákon, zákon o lidských tkáních a buňkách apod.) a také ze zákona o pohřebnictví.

- Podle § 79 zákona č. 372 **lze na těle zemřelého provádět jen tyto úkony:**
- **a)** prohlídku těla zemřelého,
- **b)** pitvu, včetně odběru biologického materiálu pro diagnostické účely,
- **c)** odběr orgánů pro transplantace podle transplantačního zákona,
- **d)** odběr tkání a buněk určených k použití u člověka, a to
  1. při léčbě příjemce lidských tkání a buněk podle transplantačního zákona a podle zákona o lidských tkáních a buňkách,
  2. pro výrobu léčiv podle zákona o léčivech a zákona o lidských tkáních a buňkách,
- **e)** odběr částí lidského těla, včetně tkání a buněk za účelem jejich použití pro lékařskou vědu, výzkum nebo k výukovým účelům, a dalším účelům, stanoví-li tak jiný právní předpis,
- **f)** vyjmutí implantabilních zdravotnických prostředků a aktivních implantabilních zdravotnických prostředků, je-li to účelné; vyjímání stomatologických pevných protetických výrobků je zakázáno,
- **g)** další úkony stanovené zákonem o pohřebnictví.
- Úkony na těle zemřelého, s výjimkou prohlídky těla zemřelého, postupů podle transplantačního zákona a případů nařízení pitvy orgány činnými v trestním řízení, mohou být provedeny nejdříve za 2 hodiny poté, kdy k úmrtí došlo.

- Pro odběry částí těla vč. orgánů, tkání nebo buněk za účelem vědy, výzkumu nebo výuky nebo pro účely použití při léčbě příjemce lidských tkání a buněk nebo pro účely výroby léčiv je třeba prokazatelný souhlas pacienta.
- Souhlas se nevyžaduje pro použití biologického materiálu pro potřeby výuky, vědy nebo výzkumu odebraného pacientovi při poskytování zdravotní péče nebo v souvislosti s pitvou, pokud nebudou vedeny takové údaje, ze kterých by bylo možnost identifikovat pacienta nebo zemřelého. Totéž platí i pro nakládání s plodem po potratu a i s plodovým vejcem bez obalu, placentou nebo těhotenskou sliznicí.
- Lidské tělo nebo jeho části nesmí být zdrojem finančního prospěchu, a to ani pro dárce ani pro poskytovatele zdravotních služeb.

Postup při úmrtí osob

- Zákon upravuje i postup při úmrtí → úmrtí osoby nebo nález těla zemřelého mimo zdravotnické zařízení poskytovatele se oznamuje poskytovateli nebo praktickému lékaři, vykonávajícímu lékařskou pohotovostní službu; nejsou-li tito známi, oznámí se úmrtí nebo nález těla (či jeho části) zemřelého na jednotné evropské číslo tísňového volání 112.
- Oznamovací povinnost má každý, kdo se o úmrtí dozvěděl nebo našel tělo zemřelého nebo jeho část.
- Prohlídky těl zemřelých provádějí lékaři se specializovanou způsobilostí.
- Lékař provádějící prohlídku těla zemřelého neprodleně informuje Policii České republiky, jde-li o
  1. podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem nebo sebevraždou,
  2. zemřelého neznámé totožnosti,
  3. úmrtí, ke kterému došlo za nejasných okolností.
- Lékař, který provedl prohlídku těla zemřelého, vyplní formulář List o prohlídce zemřelého a informuje osobu blízkou zemřelému.

Pitvy (§ 88)

- **Pitvy jsou:**
- **a) patologicko-anatomické** - provádějí se za účelem zjištění základní nemoci a dalších nemocí, komplikací zjištěných nemocí a k ověření klinické diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení,
- **b) zdravotní** – provádějí se za účelem zjištění příčiny smrti u osob, které zemřely mimo zdravotnické zařízení nebo v něm náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím, včetně sebevraždy,
- **c) soudní** – provádějí se při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem,
- **d) anatomické** – provádějí se k výukovým účelům nebo pro účely vědy a výzkumu v oblasti zdravotnictví; provádí je univerzitní vysoké školy, které k tomu mají příslušné oprávnění.
- Zákon dále stanoví, kdy je provedení pitvy povinné (např. u dětí do 18 let věku).

Ustanovení občanského zákoníku

- **Nakládání s částmi lidského těla**

- **§ 111**

- **(1)** Člověk, jemuž byla odňata část těla, má právo dozvědět se, jak s ní bylo naloženo. Naložit s odňatou částí lidského těla způsobem pro člověka nedůstojným nebo způsobem ohrožujícím veřejné zdraví se zakazuje.
- **(2)** Odňatou část těla člověka lze za jeho života použít k účelům zdravotnickým, výzkumným nebo vědeckým, pokud k tomu dal souhlas. K použití odňaté části těla člověka k účelu svou povahou neobvyklému se vyžaduje jeho výslovný souhlas vždy.
- **(3)** O tom, co má původ v lidském těle, platí obdobně to, co o částech lidského těla.

- **§ 112**

- Člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znecitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou.

Kontrolní činnost

- Kontrolu poskytovatelů v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb nebo kontrolu poskytovatelů nebo jiných PO nebo podnikajících FO v souvislosti s prováděním činností, k nimž je třeba udělení souhlasu, oprávnění k činnosti nebo jiného obdobného povolení vykonává:
  - a) ministerstvo,
  - b) příslušný správní orgán,
  - c) krajský úřad, který zaznamenal poskytovatele sociálních služeb nebo osobu poskytující zdravotní služby do Národního registru poskytovatelů,
  - d) Státní ústav pro kontrolu léčiv,
  - e) Státní úřad pro jadernou bezpečnost, jde-li o poskytovatele poskytující zdravotní služby, jejichž součástí je lékařské ozáření;
  - f) generální ředitelství Vězeňské služby, jde-li o zdravotní služby poskytované v jejím zdravotnickém zařízení,
  - g) komory, v rozsahu stanoveném jiným právním předpisem.

Kraje

- Kraj odpovídá za organizaci a zajištění:
- a) lékařské pohotovostní služby,
- b) lékárenské pohotovostní služby,
- c) pohotovostní služby v oboru zubní lékařství
a
- b) prohlídek těl zemřelých mimo zdravotnické zařízení na svém území.

Fakultní nemocnice

- Zákona č. 372 upravuje právní postavení jediného druhu zdravotnického zařízení, a to fakultních nemocnic.
- Právní postavení ostatních druhů zdravotnických zařízení právně upraveno není.
- Důvodem, proč jsou fakultní nemocnice upraveny zákonem je ten, že tato zdravotnická zařízení kromě poskytování zdravotních služeb zajišťují ve spolupráci s příslušnou fakultou vysoké školy i výuku studentů a dále uskutečňují i činnost v oblasti vědy a výzkumu.
- Zřizovatelem fakultní nemocnice je Ministerstvo zdravotnictví.
- Jde o státní příspěvkové organizace přímo řízené MZ.
- Fakultní nemocnice poskytují zdravotní služby a uskutečňují i související výzkumnou a vývojovou činnost.
- Na jejich odborných pracovištích se realizuje odborná klinická a praktická výuka studentů lékařských fakult vysokých škol.
- Za účelem zajištění klinické a praktické výuky studentů a výzkumné a vývojové činnosti uzavírá FN s příslušnou VŠ.

Centra vysoce specializované péče

- Nejedná se o samostatný druh zdravotnického zařízení, ale jde o určitý statut, který může udělit Ministerstvo zdravotnictví poskytovateli zdravotních služeb na základě jeho žádosti. Podmínkou pro udělení statutu Centra vysoce specializované péče je to, aby poskytovatel splňoval náročné požadavky na technické a věcné vybavení zdravotnického zařízení a i náročné požadavky na personální zabezpečení.
- Z ekonomické hlediska je vznik CVSP dán potřebou koncentrovat nákladnou zdravotní péči do personálně i přístrojově špičkově vybavených center. Cílem je tedy účelné a efektivní vynakládání finančních prostředků.

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

- Tento zákon vychází ze zákona č. 372 a ve vztahu k němu je zákonem speciálním a jeho ustanovení mají tedy přednost před zákonem č. 372.
- Právní úprava poskytování specifických zdravotních služeb je v našem právním řádu poměrně nová a mimo jiné zapracovává příslušné předpisy EU do našich podmínek.
- **Specifickými zdravotními službami se rozumí:**
- **A) zdravotnické služby poskytované za zvláštních podmínek, jsou jimi:**
- a) asistovaná reprodukce
- b) sterilizace
- c) kastrace
- d) změna pohlaví transsexuálních pacientů
- e) psychochirurgické výkony
- f) genetická vyšetření
- g) odběry lidské krve a jejich složek, léčba krví nebo jejími složkami

- B) ověřování nových postupů použitím metody, která doposud nebyla v klinické praxi na živém člověku zavedena
- C) posudková péče a lékařské posudky, pracovnělékařské služby, posuzování nemocí z povolání
- D) lékařské ozáření a klinické audity
- E) ochranné léčení

Ad) A a)- asistovaná reprodukce

- Metody a postupy, při kterých dochází k odběru zárodečných buněk, k manipulaci s nimi, ke vzniku lidského embrya oplodněním vajíčka spermií mimo tělo ženy, k manipulaci s lidskými embryi, včetně jejich uchovávání, a to za účelem umělého oplodnění ženy buď
- **a) ze zdravotních důvodů při léčbě neplodnosti**
- **b) pokud jde o potřebu časného genetického vyšetření lidského embrya, je-li zdraví dítěte ohroženo z důvodu prokazatelného rizika genetickou nemocí/vadou.**
- Pro účely oplodnění ženy lze použít:
- a) vajíčka získaná od této ženy,
- b) spermie získané od muže, který se ženou podstupuje léčbu neplodnosti společně,
- c) zárodečné buňky darované jinou osobou (anonymní dárce – tím může být jen žena od 18 do 35 let anebo muž od 18 do 40 let věku).

- Léčbu metodami asistované reprodukce (AR) může provádět pouze poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína.
- Umělé oplodnění lze provést ženě v jejím plodném věku, tj. do 49 let věku, a to na základě písemné žádosti neplodného páru (muže a ženy).
- Před zahájením postupů asistované reprodukce je poskytovatel povinen podat neplodnému páru informace o povaze navrhovaných postupů, jejich rizicích a trvalých následcích → na základě této informace neplodný pár udělí písemný souhlas s provedením asistované reprodukce, který se založí do zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni.
- Poskytovatel, který je oprávněn provádět postupy AR, je povinen zajistit zachování anonymity případného anonymního dárce a i dítěte narozeného z AR.
- Za odběr zárodečných buněk nevzniká osobě, které byly odebrány, nárok na finanční nebo jinou úhradu.

Ad) A b) - sterilizace

- Zdravotní výkon zabraňující plodnosti bez odstranění nebo poškození pohlavních žláz; lze ji provést ze zdravotních, ale i jiných než zdravotních důvodů.
- Sterilizaci ze zdravotních důvodů lze provést pacientovi, který dosáhl věku 18 let, pokud k provedení udělí souhlas; pacientovi nezletilému nebo zbaveného způsobilosti k právním úkonům lze sterilizaci provést na základě:
  - a) písemného souhlasu zákonného zástupce,
  - b) kladného stanoviska odborné komise (členy jsou 3 lékaři se specializovanou způsobilostí urologie/gynekologie, klinický psycholog, právník),
  - c) souhlasu soudu místně příslušného k poskytovateli.
- Odbornou komisi sestavuje poskytovatel.
- Sterilizaci z jiných důvodů lze provést pacientovi staršímu 21 let na základě jeho písemné žádosti a po podání informace o povaze, následcích a rizicích zdravotního výkonu. Vyžaduje se písemný souhlas bezprostředně před provedením sterilizace.

Ad) A c) - kastrace

- Zákon č. 373 rozlišuje dva druhy kastrace:
- a) **terapeutickou**
- b) **testikulární.**
- V obou případech se jedná o zdravotní výkon, kterým se odstraní hormonálně aktivní část pohlavních žláz u muže s cílem potlačit jeho sexualitu.
- Kastraci lze provést pacientovi, který dovršil věk 21 let, u kterého
- **a)** odborné lékařské vyšetření prokázalo specifickou parafilní poruchu,
- **b)** se prokázaná specifická parafilní porucha projevila spácháním sexuálně motivovaného trestného činu,
- **c)** odborné lékařské vyšetření prokázalo vysokou míru pravděpodobnosti, že v budoucnosti spáchá sexuálně motivovaný trestný čin, a
- **d)** jiné léčebné metody nebyly úspěšné nebo ze zdravotních důvodů nelze jiné léčebné metody použít; skutečnost, že u pacienta nelze ze zdravotních důvodů účinně použít jiné léčebné metody, musí být prokázána výsledky odborných vyšetření.

- Lze ji provést na základě písemné žádosti pacienta a kladného stanoviska odborné komise.
- U pacienta v ochranném léčení nebo ve výkonu zabezpečovací detence je zde ještě podmínkou souhlas soudu místně příslušného poskytovateli.
- Odbornou komisi ustanovuje Ministerstvo zdravotnictví – ta podá pacientovi informaci o povaze zdravotního výkonu, jeho trvalých následcích a rizicích.
- Před započítím provedení kastrace je třeba písemný souhlas pacienta.
- Kastraci nelze provést pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům a dále osobám ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody.

Ad) A d) – změna pohlaví transsexuálních pacientů

- Provedení zdravotních výkonů, jejichž účelem je provedení změny pohlaví chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce.
- **Transsexuální pacient** = osoba, u níž je trvalý nesoulad mezi psychickým a tělesným pohlavím („porucha sexuální identifikace“).
- Chirurgické výkony směřující ke změně pohlaví lze provést pacientovi:
- **a)** u něhož byla jednoznačně stanovena porucha sexuální identifikace a prokázána schopnost žít trvale jako osoba opačného pohlaví a
- **b)** který neuzavřel manželství nebo který nevstoupil do registrovaného partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v cizině, popřípadě prokáže, že jeho manželství nebo registrované partnerství anebo obdobný svazek zaniklo.
- Lze provést pacientovi staršímu 18 let na základě jeho písemné žádosti a kladného stanoviska odborné komise.; u pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům je navíc ještě třeba souhlasu soudu.
- Odbornou komisi ustanovuje Ministerstvo zdravotnictví.
- S provedením změny pohlaví lze započít, jestliže k tomu pacient bezprostředně před započítáním udělil písemný souhlas.

Ad) A e) psychochirurgické výkony

- Neurochirurgický výkon, který se provádí k odstranění nebo zmírnění příznaků duševních nemocí v případě, kdy jsou již jiné léčebné metody vyčerpány a pokud existuje vysoká míra pravděpodobnosti, že výkon bude účinný.
- lze provést pacientovi, který dovršil věk 18 let, na základě
  - a) písemného souhlasu pacienta a
  - b) kladného stanoviska odborné komise.
- U nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností je třeba písemný souhlas jeho zákonného zástupce a ještě souhlas soudu.
- Odbornou komisi ustanovuje Ministerstvo zdravotnictví – ta podá pacientovi (resp. jeho ZZ) informaci o povaze zdravotního výkonu, jeho trvalých následcích a rizicích.
- S prováděním psychochirurg. výkonu lze započít, jen pokud k tomu dal pacient písemný souhlas bezprostředně před započítáním výkonu.

Ad) A f) – genetická vyšetření

- Genetické vyšetření zahrnuje:
- a) **klinické laboratorní vyšetření**
- b) **genetické laboratorní vyšetření**
- Genetické vyšetření slouží ke stanovení podílu variant v lidském zárodečném genomu na rozvoj nemoci u vyšetřované osoby nebo jejich potomků
- Je možné ho provést pouze pro účely:
- a) **zdravotních služeb** (např. k optimalizaci léčby, ke screeningu novorozenců za účelem geneticky podmíněných nemoci apod.)
- b) biomedicínského **výzkumu** spojeného se zdravím a jeho poruchami.
- Genetické vyšetření lze provést pacientovi na základě informace o jeho účelu, povaze a dopadu na zdraví a možných rizicích a dále na základě jeho písemného souhlasu, popř. souhlasu jeho ZZ.
- Za podstoupení genetického vyšetření nesmí být pacientovi nabídnuta nebo poskytnuta finanční odměna nebo jiný prospěch, stejně tak s odmítnutím genetického vyšetření nesmí být spojena žádná újma.

- Postup, jehož účelem je vytvořit lidskou bytost, která má shodný lidský genom s jinou lidskou bytostí, ať již živou či mrtvou, je zakázán.
- Dále je zakázáno přenášet celý lidský genom do buněk jiného živočišného druhu a naopak přenášet lidské embryo do pohlavních orgánů jiného živočišného druhu.

Ad) A g) – odběry lidské krve a jejích složek

- Odběry lidské krve a jejích složek pro výrobu transfuzních přípravků a krevních derivátů a pro použití u člověka může provádět jen poskytovatel oprávněný k takové výrobě podle zákona o léčivech.
- Krev pro uvedené účely nelze odebrat osobám:
  - a) nezletilým; to neplatí v případech, kdy nelze odběr krve od nezletilého nahradit odběrem krve od osoby zletilé,
  - b) umístěným v policejní cele, ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,
  - c) umístěným v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
  - d) při nařízené izolaci, karanténním opatření nebo v rámci výkonu lůžkového ochranného léčení, nebo
  - e) hospitalizovaným bez jejich souhlasu.
- Léčbou krví se rozumí podání transfúzních přípravků pacientovi v rámci preventivní léčebné péče.

- Za posouzení slučitelnosti transfúzního přípravku s krví příjemce odpovídá poskytovatel, který provádí transfúzi.
- Záznam o slučitelnosti je součástí zdravotnické dokumentace pacienta.
- Za odebranou krev nevzniká osobě, které byla krev odebrána, nárok na finanční odměnu, s výjimkou účelně vynaložených výdajů spojených s odběrem krve, o které osoba požádá, a to do max. výše 5 % minimální mzdy.

Ad) B) – ověřování nových postupů použitím metody doposud nezavedené v klinické praxi na živém člověku

- Na živém člověku lze provádět ověřování nových postupů v oblasti preventivní, diagnostické a léčebné péče nebo biomedicínského výzkumu spojeného se zdravím a jeho poruchami použitím nezavedené metody, pouze za podmínek stanovených tímto zákonem.
- **Ověřování nezavedené metody lze provádět pouze za předpokladu, že**
- a) pacient, na němž má být nezavedená metoda ověřována, s tím udělil písemný souhlas,
- b) lze očekávat, že nezavedená metoda přinese příznivé výsledky ve prospěch pacienta, na němž má být ověřována,
- c) ověření nezavedené metody nelze dosáhnout se srovnatelnou účinností jiným způsobem a
- d) nehrozí opodstatněné nebezpečí, že následkem ověřování nezavedené metody dojde k dlouhodobému nebo vážnému poškození zdraví pacienta, na němž má být nezavedená metoda ověřována.

- Ověřování nelze provádět na osobách ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence, pokud takové ověření není jedinou možnou alternativou léčby u jinak neléčitelného onemocnění.
- Ověřování nezavedené metody může provádět jen poskytovatel, kterému MZ udělilo povolení k ověřování nezavedené metody.
- Poskytovatel, který hodlá ověřovat nezavedenou metodu, musí sestavit pro tento účel etickou komisi a uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu na zdraví způsobenou pacientům v souvislosti s ověřováním nezavedené metody.
- **Poskytovatel ověřující nezavedenou metodu je povinen:**
- a) podávat ministerstvu ve lhůtách stanovených v povolení k ověřování nezavedené metody zprávy o jednotlivých etapách ověřování,

- b) neprodleně přerušit nebo zastavit ověřování nezavedené metody, vznikne-li opodstatněná pochybnost, že nezavedená metoda nepřinese předpokládaný výsledek, nebo že její ověřování by mohlo vést k dlouhodobému nebo vážnému poškození zdraví pacienta, na němž je ověřována; tuto skutečnost je povinen neprodleně oznámit MZ,
- c) neprodleně oznámit MZ a Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost, pokud vydal souhlasné závazné stanovisko, vzniklou nežádoucí příhodou; nežádoucí příhodou se rozumí nepříznivá změna zdravotního stavu pacienta vzniklá v důsledku ověřování nezavedené metody,
- d) umožnit kontrolu v průběhu ověřování nezavedené metody osobám pověřeným MZ, Státním úřadem pro jadernou bezpečnost, pokud vydal souhlasné závazné stanovisko, nebo členům etické komise.
- Poskytovatel je povinen předložit do 30 dnů po ukončení ověřování nezavedené metody MZ závěrečnou zprávu o výsledku ověřování a MZ pak uzná nebo neuzná nezavedenou metodu jako standardní – informuje pak o tom ve svém Věstníku.

Ad) C) Posudková péče, lékařské posudky, pracovnílékařské služby, posuzování nemocí z povolání

- **I. Posudková péče a lékařské prohlídky**
- Posudkovou péčí se rozumí posuzování:
  - a) zdravotní způsobilosti ke vzdělávání pro potřeby škol a školských zařízení nebo k tělesné výchově a sportu nebo k jiným činnostem,
  - b) zdravotní způsobilosti pro potřebu a na žádost správních orgánů nebo jiných orgánů v případech stanovených právními předpisy,
  - c) zdravotní způsobilosti na vyžádání pacientem nebo ZZ pacienta nebo s jejich souhlasem na vyžádání právníkou osobou,
  - d) zdravotní způsobilosti k práci na základě pracovnílékařské prohlídky; zejména posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců nebo osob ucházejících se o zaměstnání,
  - e) zdravotního stavu v souvislosti s nemocí z povolání nebo ohrožením nemocí z povolání,
  - f) zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění a pro potřeby úřadu práce,
  - g) zdravotního stavu pacienta pro jiné účely.

- Lékařský posudek se vydává na základě výsledků lékařské prohlídky, výpisu ze zdravotní dokumentace a posouzení zdravotní náročnosti příslušné činnosti (práce, služby, vzdělávání, sportu, tělesné výchovy aj. činnosti).
- Vydává ho registrující poskytovatel posuzované osoby – zpravidla jím je lékař se způsobilostí v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktický lékař pro děti a dorost.
- Z lékařského posudku musí být zřejmé, zda je posuzovaná osoba pro daný účel zdravotně způsobilá či nikoliv nebo způsobilá s podmínkou.
- Součástí posudku musí být poučení o možnosti podat návrh na jeho přezkoumání.
- Posudek je součástí zdravotnické dokumentace a návrhy na vydání lékařského posudku hradí ten, kdo o něj žádá.
- Poskytovatel, který vydal lékařský posudek, ho neprodleně předá osobě posuzované a případně i osobě, která o jeho vydání požádala.

- Lékařský posudek lze uplatnit do 90 dnů od jeho vydání. Posuzující lékař, který zjistí, že posuzovaná osoba není nadále zdravotně způsobilá k výkonu činnosti nebo k výkonu činnosti s podmínkou, anebo že její zdravotní stav nesplňuje předpoklady nebo požadavky, ke kterým byla posuzována, oznámí tuto skutečnost posuzované osobě a bezodkladně též osobě, které uplatněním lékařského posudku vznikají práva nebo povinnosti, je-li mu tato osoba známa.
- Pokud posuzovaná osoba nesouhlasí se závěry lékařského posudku, může do 10 dnů ode dne jeho předání podat návrh na jeho přezkoumání poskytovateli, který jej vydal (návrh nemá odkladný účinek).
- Pokud poskytovatel nevyhoví návrhu na přezkoumání lékařského posudku v plném rozsahu ve stanovené lhůtě (10, popř. 30 dnů) předá spis příslušnému správnímu orgánu → ten po prověření lékařský posudek buď potvrdí nebo zruší a vrátí poskytovateli k vydání nového lékařského posudku, anebo LP zruší.

- **II. Pracovnílékařské služby**

- Jsou zdravotní služby preventivní, jejich součástí je hodnocení vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví, provádění pracovnílékařských prohlídek, které jsou preventivními prohlídkami, a hodnocení zdravotního stavu za účelem posuzování zdravotní způsobilosti k práci, poradenství zaměřené na ochranu zdraví při práci a ochranu před pracovními úrazy, nemocemi z povolání a nemocemi souvisejícími s prací, školení v poskytování první pomoci a pravidelný dohled na pracovištích a nad výkonem práce.
- Pracovnílékařské služby pro zaměstnance a osoby ucházející se o zaměstnání zajišťuje zaměstnavatel za podmínek stanovených pracovními právními předpisy.
- Poskytovatelem pracovnílékařských služeb je poskytovatel v oboru všeobecného lékařství nebo v oboru pracovního lékařství; pracovnílékařské služby hadí zaměstnavatel.

- **III. Nemoci z povolání**

- Zdravotní stav osoby v souvislosti s nemocí z povolání zjišťují a posuzují poskytovatelé pracovnělékařských služeb.
- Nemoci z povolání posuzují, uznávají a vývoj zdravotního stavu osoby s uznanou nemocí z povolání sledují poskytovatelé v oboru pracovní lékařství, kteří získali povolení ministerstva k uznávání nemocí z povolání; pro tyto účely mohou též provádět, je-li to účelné, vyšetření pro zjištění zdravotního stavu.
- Posuzujícím lékařem je lékař se specializovanou způsobilostí nebo se zvláštní odbornou způsobilostí v oboru pracovní lékařství.

Ad D) Lékařské ozáření a klinické audity

- **I. Lékařské ozáření**
- Rozumí se jím ozáření fyzických osob podle jiného právního předpisu.
- Poskytovatel poskytující zdravotní služby, jejichž součástí je lékařské ozáření, je povinen:
  - a) provést lékařské ozáření jen v případě, že prokáže jeho přínos ve srovnání s újmou, která může ozáření způsobit;
  - b) vypracovat místní radiologické standardy pro všechny výkony, které standardně provádí, a zajistit jejich dodržování;
  - c) vypracovat interní klinický audit a odstranit případné zjištěné nedostatky;
  - d) zajistit provedení externího klinického auditu k tomu oprávněnými osobami a odstranit případné zjištěné nedostatky;
  - d) zajistit dodržování pravidel radiační ochrany.

- **II. Klinické audity (interní a externí)**

- Cílem interního klinického auditu je ověřit a zhodnotit, zda zdravotní služby, jejichž součástí je lékařské ozáření, jsou prováděny v souladu s místními radiologickými standardy a zda je dodržován systém jakosti lékařského ozáření.
- Provádí se jedenkrát za rok a poskytovatel vede o provedených interních klinických auditech evidenci.
- Cíle externího klinického auditu jsou obdobné jako u interního, ale jeho výsledky jsou srovnány s národními radiologickými standardy. Může ho provádět PO, které bylo Ministerstvem zdravotnictví uděleno oprávnění na základě souhlasného stanoviska Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Tato PO vydá poskytovateli zprávu o provedení externího klinického auditu, která obsahuje její zjištění.

Ad) E) Ochranné léčení

- Ochranné léčení se vykonává na základě pravomocného rozhodnutí soudu jako ochranné léčení:
- a) ústavní
- b) ambulantní.
- Ochranné léčení uložené soudem lze též vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, a to *ochranné léčení ústavní* vykonávané formou stacionární péče a *ochranné léčení ambulantní* vykonávané formou specializované ambulantní péče.
- Smyslem ochranného léčení je chránit společnost před pachateli trestných činů, kteří jsou nepřičetní nebo u kterých je předpoklad snadnějšího zapojení do společnosti po absolvování ochranného léčení.
- Ochranné léčení není trestem.

- Poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody formou lůžkové péče může:
- a) výjimečně zakázat konkrétní návštěvu u pacienta,
- 2. použití telefonu pacientem, nebo
- 3. předávání korespondence pacientovi,
- jestliže je důvodné podezření, že by závažným způsobem narušovaly individuální léčebný postup; z tohoto důvodu může rovněž kontrolovat balíky pacienta
- b) nepovolit pacientovi krátkodobé opuštění zdravotnického zařízení,
- c) požadovat doprovod orgány Policie ČR, jde-li o pacienta, jehož účast u soudu poskytovatel zajišťuje a který by mohl být nebezpečný sobě nebo okolí, popřípadě hrozí-li nebezpečí jeho útěku.
- Poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody je povinen do 24 hod. nahlásit soudu, který ochranné léčení nařídil, zákonem uvedené skutečnosti o narušení režimu ochranného léčení, svévolné vzdání se ze zdravotnického zařízení, nedostavení se k ambulantním prohlídkám apod.).
- Náklady související s ochranným léčením hradí stát – ten může tyto náklady nebo jejich část vymáhat na pacientovi prostřednictvím Ministerstva zdravotnictví.

Děkuji Vám za pozornost.